

Uz sākumlapu>Tiesību akti un judikatūra>Valsts tiesību akti

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [de](#) versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējis.

vācu

Swipe to change

Valsts tiesību akti

Šajā lapā ir sniegta informācija par Vācijas tiesību sistēmu.

Valodas versijai, kuru skatāties, nav oficiāla tulkojuma.

Šeit ir šī satura mašintulkojums. Tā mērķis ir tikai palīdzēt saprast, par ko ir teksts. Šīs lapas īpašnieks neuzņemas pilnīgi nekādu atbildību par šī mašintulkojuma kvalitāti.

-----latviešu-----bulgāruspāņuucēhudāņuuigauņugrieķuanguļfrančuhorvātuitāļulietuviešuungārumaltiešunīderlandiešupoluportugāļurumāņuslovākuslovēņusomuzviedru

Vācijas Federatīvā Republika ir demokrātiska, federāla un sociāla konstitucionāla valsts. Demokrātiskas, federālas un sociālas konstitucionālas valsts principi kopā ar pamattiesībām veido neaizskaramu Vācijas konstitūcijas pamatu, kuras ievērošanu pārrauga Federālā Konstitucionālā tiesa.

Tiesību avoti

Vācijas Konstitūcija ir Pamatlikums (Grundgesetz), kas ir Vācijas Federatīvās Republikas tiesību sistēmas un vērtību pamats. Pamatlikums nosaka: pamattiesības kā augstākos noteicošos principus,

valsts un tās pārvaldes struktūru pamatuzbūvi un būtiskos uzbūves principus,

principus, saskaņā ar kuriem notiek Bundestāga (Vācijas parlamenta apakšpalātas) vēlēšanas,

brīvi ievēlēto Bundestāga deputātu statusa un tiesību pamatu,

Bundestāga organizāciju un darbības principus.

Tiesību aktu veidi — apraksts

Vācijas iekšējo tiesību galvenie rakstveida avoti ir Pamatlikums, tiesību akti, likumpamatotie akti un saistošie noteikumi. Papildus šiem avotiem pastāv nerakstītie tiesību avoti, pie kuriem pieder vispārējie starptautisko tiesību principi un paražu tiesības. Judikatūra principā nav tiesību avots, lai gan praksē tai ir liela nozīme. Atsevišķiem Federālās Konstitucionālās tiesas (Bundesverfassungsgericht) nolēmumiem ir likuma spēks.

Vācija ir federāla valsts, ko veido 16 federālās zemes (Länder). Līdz ar to Vācijā ir **federāli tiesību akti**, ko piemēro visā federācijas teritorijā, un **federālo zemju tiesību akti**, kuri ir spēkā tikai attiecīgajā federālajā zemē. Katrai federālajai zemei ir sava konstitūcija, un Pamatlikumā noteikto tiesību ietvaros katrai federālajai zemei ir arī tiesības pieņemt tiesību aktus, likumpamatotus aktus un saistošos noteikumus.

Federācijas un federālo zemju **likumdošanas pilnvaras** sīki reglamentē Pamatlikums. Federālajām zemēm ir likumdevējvara, ciktāl tā saskaņā ar Pamatlikumu nav nodota federālajai valdībai (jeb federācijai). Federācijas galvenās likumdošanas pilnvaras ir noteiktas Pamatlikuma 71.–74. pantā. Dažādos Pamatlikuma pantos ir noteiktas arī citas likumdošanas pilnvaras, kas piemīt federācijai.

Federācijas ekskluzīvās likumdošanas pilnvaras

Jomās, kurās federācijai ir ekskluzīvās likumdošanas pilnvaras, federālās zemes var pieņemt tiesību aktus tikai tad, ja tas ir skaidri paredzēts federālā tiesību aktā (Pamatlikuma 71. pants).

Saskaņā ar Pamatlikuma 73. pantu federācijai ir ekskluzīvās likumdošanas pilnvaras šādās jomās (cita starpā): visi ārpolitikas jautājumi, aizsardzība (arī civiliedzīvotāju aizsardzība), pilsonība, pārvietošanās brīvība, pasēs, dzīvesvietas reģistrācija un personas apliecības, imigrācija, emigrācija un izdošana, valūta un nauda, muitas un tirdzniecības telpas vienotība, gaisa transports, federācijas un federālo zemju sadarbība kriminālpolicijas darbības jomā un noteikumi par ieročiem un sprāgstvielām.

Paralēlās likumdošanas pilnvaras

Jomās, kurās federācijai un federālajām zemēm ir paralēlās likumdošanas pilnvaras, federālajām zemēm ir tiesības pieņemt tiesību aktus tādā apmērā, kādā likumdošanas pilnvaras neīsteno federācija (Pamatlikuma 72. pants). Paralēlās likumdošanas pilnvaras pastāv šādās **tiesību jomās**: civiltiesības, krimināltiesības un ceļu satiksmes noteikumi, kā arī biedrošanās noteikumi, noteikumi par ārvalstu valstspiederīgo uzturēšanos un uzņēmējdarbību, noteikumi, kas attiecas uz ekonomiskiem jautājumiem, darba tiesības un daži patērētāju tiesību aizsardzības aspekti. Dažās jomās, kurās saskaņā ar Pamatlikuma 74. pantu pastāv paralēlas likumdošanas pilnvaras, federācijai ir tiesības pieņemt tiesību aktus tikai tad, ja federāls regulējums nepieciešams nolūkā nodrošināt līdzvērtīgus dzīves apstākļus visā federācijas teritorijā vai saglabāt tiesisku vai saimniecisku vienotību valsts interesēs.

Pamatlikums arī regulē federālo tiesību aktu un federālo zemju tiesību aktu normu kolīzijas. Galvenais princips ir noteikts Pamatlikuma 31. pantā: **"Federālās tiesības prevalē pār federālo zemju tiesībām."** Šo principu piemēro neatkarīgi no konfliktējošo tiesību normu hierarhiskā statusa, tāpēc, piemēram, federālam likumpamatotam aktam ir lielāks juridisks spēks nekā federālās zemes konstitūcijai.

Normu hierarhija

Starp valsts iekšzemes normām hierarhiski augstākais ir Pamatlikums. Tas ir augstāks par visiem pārējiem iekšzemes tiesību avotiem un kā valsts konstitūcija ir instruments, uz kura balstās visa Vācijas tiesību sistēma. Ikvienai Vācijā pieņemtai tiesību normai gan pēc formas, gan pēc būtības ir jāatbilst Pamatlikumam. Lai to nodrošinātu, Pamatlikuma 20. panta 3. punktā ir noteikts, ka likumdevējvarai ir saistoša konstitucionālā kārtība, bet izpildvarai un tiesu varai — likums un taisnība. Turklāt likumdevējvarai, izpildvarai un tiesu varai konkrēti saistošas ir Pamatlikuma 1.–19. pantā izklāstītās pamattiesības, kas ir tieši piemērojamas tiesības (1. panta 3. punkts). Visbeidzot **Pamatlikuma prevalenci** nodrošina Federālā Konstitucionālā tiesa. Tikai Federālā Konstitucionālā tiesa var atzīt parlamenta izdotu tiesību aktu par spēkā neesošu, ja tas ir pretrunā konstitūcijai.

Pamatlikuma 79. panta 2. punktā noteikts, ka Pamatlikumu var **grozīt** tikai tad, ja par to nobalso divas trešdaļas Bundestāga deputātu un divas trešdaļas Bundesrāta (Vācijas parlamenta augšpalātas) deputātu. Bundesrāts ir orgāns, ar kura starpniecību federālās zemes piedalās federācijas likumdošanā un pārvaldē un tādu jautājumu risināšanā, kas saistīti ar Eiropas Savienību. Dažas galvenās Pamatlikuma normas — federācijas dalījumu federālajās zemēs, to principiālo piedalīšanos likumdošanas procesā un 1. un 20. pantā noteiktos principus — nedrīkst grozīt vispār (79. panta 3. punkts).

Vispārējie starptautisko tiesību principi hierarhijā ieņem zemāku vietu nekā konstitūcija, bet ir augstāki par federācijas un federālo zemju tiesību aktiem. Šie vispārējie noteikumi ietver starptautiskās paražu tiesības un vispārējos starptautisko tiesību principus, bet ne starptautiskās saistību tiesības. Pamatlikumā ir skaidri noteikts, ka šie vispārējie noteikumi ir neatņemama federālo tiesību daļa, ka tie prevalē pār federālajiem tiesību aktiem un tieši rada tiesības un pienākumus federālās teritorijas iedzīvotājiem (25. pants). Starp vispārējiem starptautisko tiesību noteikumiem, kas rada tiesiskas sekas personām (t. i.,

noteikumiem, kas aizsargā personas) īpaši jāmin cilvēktiesības kā obligātas starptautisko tiesību normas, atbilstoši tiesiskās aizsardzības līdzekļi ārvalstniekiem un "specialitātes princips", saskaņā ar kuru krimināltiesvedībā jāievēro izdodošās ārvalsts izdošanas atļaujā ietvertie nosacījumi.

Parastie tiesību akti hierarhijā ieņem zemāku vietu nekā konstitūcija. Tiesību aktus izdod Bundestāgs kopā ar Bundesrātu. Tiesību aktu projektus Bundestāgā var iesniegt federālā valdība, Bundesrāts vai **Bundestāga** deputāti (parlamentāra grupa vai vismaz 5 % deputātu). Pamatlikumā ir paredzēti gadījumi, kad tiesību akta galīgajam apstiprinājumam Bundestāgā vajag **Bundesrāta** piekrišanu (saskaņā ar **Bundesrāta** tīmekļa vietnē publicētajiem statistikas datiem pašlaik šādā kārtībā pieņem aptuveni 45 % no visiem tiesību aktiem). Pārējo Bundestāga tiesību aktu gadījumā Bundesrāts var tikai iesniegt iebildumus pret Bundestāga pieņemto tiesību akta projektu, savukārt Bundestāgs šos iebildumus var noraidīt. Ja Bundestāga un Bundesrāta starpā rodas domstarpības, var sasaukt apvienoto komiteju kopīgai tiesību aktu projekta izskatīšanai (Starpniecības komiteju), kurā vienādā skaitā ir pārstāvēti Bundestāga un Bundesrāta deputāti (pašlaik 16 no katras palātas). Starpniecības komitejas uzdevums ir izstrādāt priekšlikumus vienprātības panākšanai, taču tā nevar pieņemt lēmumus Bundestāga un Bundesrāta vārdā.

Likumpamatotie akti hierarhijā seko tiesību aktiem, un tos var izdot federālā valdība, federālie ministri vai federālo zemju valdības. **Saistošie noteikumi** normu hierarhijā ieņem zemāku vietu nekā likumpamatotie akti, un tos var izdot publisko tiesību struktūras (piemēram, pašvaldības).

Institucionālā sistēma

Par tiesību aktu pieņemšanu atbildīgās institūcijas

Vācijā tiesību aktus pieņem abas valsts parlamenta palātas. Tāpēc Bundestāgs ir augstākais likumdošanas orgāns. Par visiem tiesību aktiem, kas ietilpst federācijas kompetences jomā, Bundestāgs lemj likumdošanas procesā, kurā piedalās arī Bundesrāts.

Bundesrātam, federālajai valdībai, kā arī Bundestāga deputātiem un parlamentārajām grupām ir tiesības iesniegt Bundestāgam jaunu vai pārskatītu **tiesību aktu projektus**. Tiesību aktu projektus parlamentā apspriež, tos izskata un par tiem balso saskaņā ar precīzi reglamentētu procedūru.

Vācijas federālajā sistēmā ievērojama valsts varas daļa pieder federālajām zemēm, tāpēc tiesību aktu pieņemšanā piedalās arī **Bundesrāts**. **Visus tiesību aktus iesniedz Bundesrātam, kas par tiem balso** un atkarībā no ierosinātā tiesību akta veida var pat noraidīt dažus priekšlikumus.

Papildu informāciju skatīt [Bundestāga](#) tīmekļa vietnē.

Likumdošanas process

Tiesību aktu pieņemšana

Lielāko daļu tiesību aktu projektu un apspriežamo priekšlikumu sagatavo federālā valdība. Izpildvaras sistēmā tā ieņem centrālo vietu, tāpēc tai ir vislielākā tiesību aktu īstenošanas pieredze un nepastarpināta informācija par to, kurās jomās ir praktiski nepieciešami jauni tiesību akti.

Tomēr, lai tiktu pieņemti jauni tiesību akti, to **projektus var ierosināt** ne vien federālā valdība, bet arī Bundesrāts un Vācijas Bundestāga deputāti.

Federālās valdības vai Bundesrāta ierosinātās iniciatīvas

Ja federālā valdība vēlas grozīt vai ierosināt kādu tiesību aktu, federālajam kancleram attiecīgais projekts vispirms jānosūta **Bundesrātam**.

Bundesrātam parasti ir sešas nedēļas, lai iesniegtu ar tiesību akta projektu saistītus komentārus, uz kuriem valdība savukārt var atbildēt ar rakstiskiem pretargumentiem. Tad federālais kanclers tiesību akta projektu ar Bundesrāta komentāriem nosūta Bundestāgam. Izņēmums ir **Budžeta likuma projekts**, ko vienlaikus nosūta Bundesrātam un Bundestāgam.

Līdzīgu procedūru piemēro, ja likumdošanas iniciatīvas ierosina Bundesrāts. Kad vairākums Bundesrāta deputātu ir nobalsojuši par kādu tiesību akta projektu, to vispirms nosūta federālajai valdībai, kas sagatavo komentārus (parasti sešu nedēļu laikā), un tad projektu ar komentāriem nosūta Bundestāgam.

Bundestāga deputātu ierosinātās iniciatīvas

Tiesību aktu projektus var ierosināt arī Bundestāga deputāti — tādā gadījumā viņiem jāiegūst **vismaz vienas parlamentārās grupas vai vismaz 5 %**

Bundestāga deputātu atbalsts.

Šādi ierosināti tiesību aktu projekti nav vispirms jāiesniedz Bundesrātam. Tāpēc valdība **steidzamus tiesību aktu projektus** iesniedz ar Bundestāga parlamentāro grupu starpniecību.

Apspriežamo priekšlikumu aprīte

Pirms tiesību akta projekts tiek izskatīts Bundestāgā, to vispirms nosūta Bundestāga priekšsēdētājam, un administrācija tas jāreģistrē.

Tad tiesību akta projektu izsniedz visiem Bundestāga un Bundesrāta deputātiem un nosūta federālajām ministrijām vai nu kā izdrukātu dokumentu, vai parasti elektroniski.

Tiklīdz tiesību akta projekts ir iekļauts **plenārsēdes darba kārtībā**, ir noslēdzies ta aprītes pirmais posms; un to var atklāti un **oficiāli skatīt** Bundestāgā.

Trīs lasījumi plenārsēdēs

Debates par tiesību aktu projektiem Bundestāga plenārsēdē parasti notiek trīs reizes. Šīs debates sauc par lasījumiem.

Pirmajā lasījumā debates notiek tikai tad, ja par to ir vienojusies Vecāko padome (īpaša Bundestāga izpildstrukturā) vai ja to pieprasa kāda no parlamentārajām grupām. Lielākoties tas notiek gadījumos, kad tiesību aktu projekti ir ļoti strīdīgi vai īpaši skar sabiedrības intereses.

Pirmā lasījuma galvenais mērķis ir **izveidot vienu vai vairākas komitejas**, kas profesionāli izskata tiesību akta projektu un sagatavo to otrajam lasījumam, ievērojot Vecāko padomes ieteikumus.

Ja izveido vairākas komitejas, vienai no tām uztic atbildību par priekšlikuma izskatīšanu, tādējādi tā atbild par tiesību akta projekta virzību parlamentā. Pārējo komiteju uzdevums ir sniegt atzinumus par tiesību akta projektu.

Likumdošanas darbs komitejās

Tiesību aktu detalizēta izstrāde notiek pastāvīgajās komitejās, kurās darbojas deputāti no visām parlamentārajām grupām. Komiteju locekļi iepazīstas ar materiāliem un apspriež tos komiteju sanāksmēs. Komitejas var arī uzaicināt ekspertus un interešu grupu pārstāvjus uz atklātu uzklaušīšanu.

Paralēli komiteju darbam parlamentārās grupas veido **darba grupas**, kurās tās analizē attiecīgos jautājumus un definē savu nostāju.

Parlamentārās grupas komitejās bieži tiek rod kopīgu valodu. Valdošo un opozīcijas partiju parlamentāro grupu sadarbības rezultātā lielākajā daļā tiesību aktu projektu veic lielākus vai mazākus labojumus.

Kad izskatīšana pabeigta, par tiesību akta projektu vispārīgi atbildīgā komiteja **plenārsēdē iesniedz ziņojumu** par izskatīšanas gaitu un rezultātiem.

Pamatojoties uz ziņojuma secinājumiem un ieteikumiem, tiesību akta projekts plenārsēdē tiek izskatīts otrajā lasījumā.

Debates otrajā lasījumā

Pirms otrā lasījuma visi deputāti saņem izdrukātu publiskoto **lēmuma priekšlikumu**. Tas nozīmē, ka deputāti var labi sagatavoties debatēm. Pirms šīm debatēm arī parlamentārās grupas rīko iekšējas sanāksmes, lai vēlreiz saskaņotu nostāju un publiskajā otrajā lasījumā paustu vienotu viedokli.

Pēc vispārīgajām debatēm var atsevišķi apspriest katru tiesību akta projekta noteikumu. Tomēr parasti deputāti nekavējoties balso par tiesību akta projektu kopumā.

Ikviens Bundestāga deputāts var iesniegt **grozījumu priekšlikumus**, ko uzreiz izskata plenārsēdē. Ja plenārsēdē grozījumus apstiprina, tiesību akta projekta jaunā versija vispirms jāizdrukā un jāizsniedz deputātiem. Tomēr šo procedūru var saīsināt, ja tam piekrīt divas trešdaļas klātesošo deputātu. Tādā gadījumā uzreiz var pāriet pie trešā lasījuma.

Balsošana trešajā lasījumā

Atkārtotas debates trešajā lasījumā rīko tikai tad, ja to pieprasa kāda parlamentārā grupa vai vismaz 5 % Bundestāga deputātu.

Šajā stadijā atsevišķi deputāti grozījumu priekšlikumus vairs nevar iesniegt — to var darīt tikai kāda parlamentārā grupa vai 5 % Bundestāga deputātu.

Turklāt priekšlikumus var iesniegt tikai par otrajā lasījumā pieņemtiem grozījumiem.

Trešā lasījuma beigās notiek galīgais balsojums. Atbildot uz Bundestāga priekšsēdētāja aicinājumu balsot, deputāti pieceļas kājās, tādējādi parādot, ka balso par vai pret tiesību akta projektu vai atturas.

Ja Bundestāga plenārsēdē tiesību akta projekts iegūst vajadzīgo balsu vairākumu, to kā tiesību aktu nosūta Bundesrātam.

Bundesrāta piekrišana

Ar Bundesrāta starpniecību ikviena tiesību akta izstrādē iesaistās federālās zemes. Šajā ziņā Bundesrāta tiesības piedalīties likumdošanā ir precīzi noteiktas. Bundesrāts nevar grozīt Bundestāga pieņemtos tiesību aktus. Tomēr, ja Bundesrāts nepiekrīt kādam tiesību aktam, tas var pieprasīt, lai tiktu iesaistīta **Starpniecības komiteja**. Starpniecības komitejā vienādā skaitā ir pārstāvēti Bundestāga un Bundesrāta deputāti.

Pieņemot dažus tiesību aktu projektus, Bundesrāta piekrišana ir obligāta. Tādi ir, piemēram, projekti tiesību aktiem, kuri ietekmē federālo zemju finanses un administratīvo kompetenci.

Ja jāpieņem tiesību aktu projekti, pret kuriem Bundesrāts var tikai iebilst, Bundestāgs var pasludināt tiesību aktus par spēkā esošiem arī tad, ja Starpniecības komitejā nav panākta vienošanās. Tomēr tādā gadījumā Bundestāgam par tiesību akta projektu ir jābalso atkārtoti un tas jāpieņem ar absolūto balsu vairākumu.

Stāšanās spēkā

Lai tiesību akta projekts varētu stāties spēkā, pēc tā apstiprināšanas Bundestāgā un Bundesrātā jāveic vēl vairākas darbības.

Pieņemto tiesību aktu vispirms izdrukā un nosūta **federālajam kancleram** un kompetentajam **federālajam ministram**, kas to apstiprina ar **parakstu**.

Tad tiesību aktu nosūta federālajam prezidentam parakstīšanai un izsludināšanai. Federālais prezidents pārbauda, vai tiesību akts ir pieņemts **saskaņā ar konstitūciju** un vai tajā nav acīmredzamu, būtisku Pamatlikuma pārkāpumu. Pēc šīm pārbaudēm federālais prezidents tiesību aktu paraksta un izdod rīkojumu par tā publicēšanu Federālajā Likumdošanas Vēstnesī (**Bundesgesetzblatt**).

Līdz ar to tiesību akts ir izsludināts. Ja tiesību aktā nav norādīta konkrēta spēkā stāšanās diena, tas stājas spēkā četrpadsmitajā dienā pēc tā publicēšanas Federālajā Likumdošanas Vēstneša izdevumā.

Papildu informāciju skatīt [Bundestāga](#) tīmekļa vietnē.

Juridiskās datubāzes

Federālā Tieslietu un patērētāju tiesību aizsardzības ministrija un Federālais Tieslietu birojs tiešsaistē nodrošina bezmaksas piekļuvi gandrīz visiem spēkā esošajiem federālajiem tiesību aktiem — interesenti šo informāciju var apskatīt tīmekļa vietnē [Gesetze im Internet](#). Tiesību aktus un likumpamatotos aktus var aplūkot to spēkā esošajā redakcijā. Federālā Tieslietu biroja dokumentu centrs to tekstus regulāri konsolidē. Daudzi svarīgi tiesību akti vietnē ir pieejami arī [angļu valodā](#).

Papildus tam federālā valdība Federālās leģislietu, būvniecības un sabiedrības lietu ministrijas vadībā nodrošina plašu datubāzi, kurā pieejami spēkā esošie administratīvie noteikumi, ko izdevušas augstākās federālās iestādes; tā bez maksas pieejama tīmekļa vietnē [Verwaltungsvorschriften im Internet](#).

Tā kā Vācijas Federatīvā Republika ir federatīva valsts, katra federālā zeme pati nosaka, kā tiek publicēti federālās zemes tiesību akti. Šajā saistībā federālās zemes ir izveidojušas savas interneta datubāzes. Saites uz tām ir atrodamas [Justizportal des Bundes und der Länder](#) (federālās valdības un federālo zemju valdību tieslietu portālā).

Noderīgas saites

[Bundesgesetzblatt \(Federālais Likumdošanas Vēstnesis\)](#)

[Gesetze im Internet](#)

[Tiesību aktu tulkojumi angļu valodā vietnē Gesetze im Internet](#)

[Verwaltungsvorschriften im Internet](#)

[Federālās valdības un federālo zemju valdību tieslietu portāls](#)

[Bundestāgs](#)

[Vācijas federālā valdība](#)

Lapa atjaunināta: 16/07/2020

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datus, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.